

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.011.01.2019

Pan
Mariusz Kapica
Dyrektor
Zespół Szkół Mechanicznych
im. Gen. Władysława Andersa
ul. Hetmańska 45A, 35-078 Rzeszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Wsparcie osób z autyzmem i zespołem Aspergera w przygotowaniu do samodzielnego funkcjonowania

P/19/073

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Mechanicznych im. Gen. Władysława Andersa w Rzeszowie, ul. Hetmańska 45A, 35 078 Rzeszów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Kapica, dyrektor Zespołu Szkół Mechanicznych im. Gen. Władysława Andersa w Rzeszowie, od dnia 1 września 2002 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Tworzenie warunków do uzyskania wykształcenia i przygotowania zawodowego do podjęcia pracy przez osoby z autyzmem i zespołem Aspergera. 2. Działania podejmowane w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2016 r. do dnia zakończenia kontroli z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały one związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	1. Paweł Adamski, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/89/2019 z dnia 22.05.2019 r. 2. Marek Sikora, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/87/2019 z dnia 22.05.2019 r.

(akta kontroli str. 1-7)

---

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 szkoleniem specjalnym w Technikum objętych było odpowiednio 3 i 4 uczniów ze spektrum autyzmu.

Dla uczniów zostały opracowane Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne (IPET) oraz dokonywano Wielospecjalistycznej Oceny Poziomu Funkcjonowania Ucznia (WOPFU) na podstawie ocen efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Zapewnione zostały warunki lokalowe i organizacyjne do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych, wyrównawczych oraz praktycznej nauki zawodu.

W Zespole Szkół podejmowane były działania w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera. Podejmowane były działania mające na celu włączanie uczniów autystycznych w życie Zespołu, jak również poszerzana była wiedza pozostałych uczniów o autyzmie i zespole Aspergera.

W okresie objętym kontrolą, w działalności Zespołu stwierdzono nieprawidłowości polegające na: m, że:

- Dyrektor Szkoły nie zapewnił jednak trzem uczniom realizacji zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, za co odpowiada zgodnie z art. 68 ust. 10 ustawy – Prawo oświatowe,
- nie zapewniono realizacji zaplanowanego wymiaru zajęć rewalidacyjnych oraz ich właściwego rozłożenia, uwzględniającego zasady higieny umysłowej pracy ucznia, ponadto realizowano zajęcia w wymiarze niższym niż tego wymagają przepisy,
- nie zadbano o właściwą współpracę z rodzicami uczniów, gdyż nie informowano ich o posiedzeniach zespołów i nie przekazywano opracowanych IPET, czego wymagają przepisy § 6 ust. 11 i 12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Tworzenie warunków do uzyskania wykształcenia i przygotowania zawodowego do podjęcia pracy przez osoby z autyzmem i zespołem Aspergera

Opis stanu faktycznego

1.1.

Zespół Szkół Mechanicznych im. gen. Władysława Andersa w Rzeszowie⁴ tworzą szkoły: Technikum Nr 7⁵ oraz Branżowa Szkoła I stopnia Nr 7.

W ramach naboru do Technikum na lata szkolne 2016/2017-2018/2019 zgłosiło się łącznie 4 kandydatów z niepełnosprawnościami – z autyzmem i zespołem

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Zwany dalej Zespołem.

⁵ Zwane dalej Technikum.

Aspergera⁶ - przedkładając świadectwa ukończenia gimnazjum oraz zaświadczenia lekarskie o braku przeciwwskazań do kształcenia w wybranym zawodzie. Wszyscy kandydaci z niepełnosprawnościami zostali przyjęci do Technikum⁷.

(akta kontroli str. 8)

Statut Zespołu oraz regulaminy naboru do Zespołu na ww. lata szkolne nie zawierały zapisów dyskryminujących kandydatów z niepełnosprawnościami.

(akta kontroli str. 9)

Technikum organizowało kształcenie specjalne uczniów z niepełnosprawnościami, ze względu na autyzm i zespół Aspergera, na podstawie aktualnych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, tj. wydanych na czas kształcenia ponadgimnazjalnego lub na czas IV etapu edukacyjnego. Orzeczenia te wydawały zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

W 3 (75% wszystkich) orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, zespoły orzekające nie wskazały proponowanych kierunków dalszego kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami. W 1 (25% wszystkich) orzeczeniu w sposób ogólny wskazano kierunek edukacji: *w codziennej aktywności A. pojawiają się zachowania schematyczne, stereotypowe oraz silne, wyizolowane zainteresowania (samoloty). (...) zaleca się kształcenie w szkole ogólnodostępnej, gdzie uczeń będzie miał możliwość rozwijania swoich pasji w grupie rówieśniczej o podobnych zainteresowaniach.* W tym wypadku wybór zawodu był zbieżny z zalecaniami zespołu orzekającego.

(akta kontroli str. 10-26)

Dyrektor Zespołu w sprawie wyboru przez uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera zawodu wyjaśnił, że oprócz informacji zaznaczonej we wniosku rekrutacyjnym o potrzebie kształcenia specjalnego, Technikum nie posiadało wiedzy na temat zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznej czy doradcy zawodowego z gimnazjum.

(akta kontroli str. 27)

W okresie objętym kontrolą do Technikum uczęszczało 4 uczniów (chłopcy) korzystających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na autyzm i zespół Aspergera; w roku szkolnym: 2016/2017 – 0 uczniów, 2017/2018 – 3 uczniów, 2018/2019 – 4 uczniów.

Ww. uczniowie wybrali następujące kierunki kształcenia zawodowego w szkole ogólnodostępnej: technik mechatronik (1), technik lotniskowych służb operacyjnych (1) i technik mechanik lotniczy (2).

W ww. grupie żaden uczeń nie posiadał niepełnosprawności sprzężonej i żaden nie korzystał z orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania.

(akta kontroli str. 28-29)

Technikum nie posiadało wiedzy w zakresie korzystania przez uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera z indywidualnego nauczania lub przedłużenia etapu edukacji na wcześniejszym etapie edukacji. Z aktualnych orzeczeń tych uczniów o potrzebie kształcenia specjalnego wynika, że w gimnazjum 2 uczniów realizowało edukację w oparciu o orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, 1 uczeń nie korzystał (w przypadku 1 ucznia nie można ustalić).

Z uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera 3 uczniów uzyskało zbliżone średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego (od 42% do 45,5%), a 1 uczeń wyższy - 60%.

⁶ Na rok szkolny: 2016/2017 0 kandydatów, 2017/2018 3 kandydatów, 2018/2019 1 kandydat.

⁷ Na rok szkolny: 2016/2017 zgłosiło się 279 kandydatów, przyjęto 238, 2017/2018 zgłosiło się 207 kandydatów, przyjęto 192, 2018/2019 zgłosiło się 327 kandydatów, przyjęto 247.

Dużą rozpiętością charakteryzowały się ich średnie oceny na świadectwie gimnazjalnym: od 2,44 do 4,55. W badanej grupie był uczeń, który na świadectwie ukończenia gimnazjum z przedmiotów język polski i matematyka, miał oceny dopuszczające i taki, który miał bardzo dobry i dobry. Uczniowie uzyskali lepsze oceny z języka polskiego (średnia 3,25) niż z matematyki (średnia 2,75)⁸. Technikum w ramach rekrutacji dodatkowo brało pod uwagę dwa wybrane przedmioty: język angielski oraz informatyka (3 przypadkach) lub geografia (1 przypadek). Rozpiętość ocen ww. przedmiotów poszczególnych uczniów była duża od 2 dopuszczających do 2 bardzo dobrych⁹.

Szczegółowymi badaniami objęto 4 uczniów Technikum, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na autyzm i zespół Aspergera.

(akta kontroli str. 30)

1.2.

Statut Zespołu¹⁰ zawierał zapisy dotyczące zasad wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami. Do podstawowych zadań Zespołu należało umożliwienie uczniom niepełnosprawnym integrację ze środowiskiem szkolnym i stwarzanie im warunków do nauki, stosownie do rodzaju ich niepełnosprawności. Zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych, zajęcia dydaktyczno-wychowawcze i specjalistyczne organizowane dla uczniów wymagających szczególnego wsparcia w rozwoju lub pomocy psychologiczno-pedagogicznej zaliczono do podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej. W ramach sposobu realizacji zadań Zespołu określono zapewnienie uczniom pomocy pedagogicznej i psychologicznej, sprawowanej przez wychowawcę klasy, pedagoga szkolnego oraz, jeżeli zajdzie taka konieczność, nauczyciela poradni specjalistycznej. W katalogu zadań Dyrektora Zespołu wymieniono odpowiedzialność za realizację zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, powoływanie Zespołu Wsparcia¹¹ na potrzeby organizacji, planowania, dokonania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności, ustalanie wymiaru godzin poszczególnych form udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, informowanie pisemnie rodziców/prawnych opiekunów/pełnoletniego ucznia o formach, czasie, sposobach i wymiarze godzin poszczególnych form pomocy udzielanej uczniowi w danym roku szkolnym.

Ponadto rozdział IX Statutu Zespołu poświęcono organizacji i świadczeniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W rozdziale tym wskazano m. in., że formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zasady jej organizacji oraz procedury postępowania i sposób dokumentowania określa *System pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspierania uczniów*.

Rada Pedagogiczna Zespołu w dniu 25 września 2013 r. zatwierdziła dokument *System pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspierania uczniów Zespołu*. Obecnie obowiązuje ww. System pomocy zatwierdzony przez Radę Pedagogiczną 14 września 2018 r.

Zespół informował o zasadach realizacji kształcenia specjalnego ujętych w Statucie Zespołu, a także o *Systemie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz*

⁸ Oceny z języka polskiego: 1 dopuszczająca, 2 dostateczne i 1 bardzo dobra; oceny z matematyki: 2 dopuszczające, 1 dostateczna i 1 dobra.

⁹ Oceny z język polskiego: 2 dopuszczające, 1 dostateczna, 1 bardzo dobra; oceny z informatyki: 3 bardzo dobre; ocena z geografii: 1 dopuszczająca.

¹⁰ Zarządzenia Dyrektora Zespołu w sprawie tekstu jednolitego Statutu Zespołu nr 6-2018/2019 z 24.10.2018 r. z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałą nr 6/2018/2019 Rady Pedagogicznej z 24.10.2018 r.

¹¹ Zwanego dalej zespołem wsparcia.

wspierania uczniów Zespołu poprzez publikację tych dokumentów na stronie internetowej Zespołu (www.zsm.resman.pl), odpowiednio w zakładce „Dokumenty” i „Pedagog i doradca zawodowy”. Na ww. stronie publikowano nieaktualną wersję *Systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspierania uczniów Zespołu* tj. zatwierdzoną przez Radę Pedagogiczną Zespołu w dniu 25 września 2013 r. Dokonano aktualizacji ww. *Systemu* na wersję aktualnie obowiązującą (z 14 września 2018 r.). Wicedyrektor Zespołu wyjaśniła, że w trakcie kontroli NIK została uaktualniona wersja dokumentu *System pomocy psychologiczno-pedagogicznej* na stronie internetowej Zespołu; poprzedni dokument obowiązywał od 2013 r., aktualna wersja z 2018 r. uwzględnia zmiany wynikające ze zmian przepisów prawa.

(akta kontroli str. 31)

Uczniowie z niepełnosprawnościami zapisywani byli do oddziałów zgodnie z wybranym kierunkiem kształcenia. Wicedyrektor Zespołu wyjaśniła, że:

- z uczniów niepełnosprawnych (z autyzmem i zespołem Aspergera): 1 ucznia przydzielono do oddziału losowo (utworzono dwa oddziały, każdy po 34 uczniów), 2 uczniów przydzielono do klas, do których chcieli uczęszczać, a dla 1 ucznia nie było wyboru, był tylko jeden oddział w tym zawodzie, do którego został przydzielony,
- niepełnosprawność uczniów nie wpływa na liczebność klas,
- w pierwszym tygodniu września uczniowie mieli możliwość przeniesienia się do klasy równoległej, jeżeli mieli taką wolę,
- maksymalna liczba uczniów w klasach:
  - technik mechanik, technik mechatronik, technik usług fryzjerskich, technik lotniskowych służb operacyjnych to 34 osoby, zgodnie z zaleceniami organu prowadzącego,
  - technik mechanik lotniczy, technik awioniki to 28 osób, na podstawie przepisów Urzędu Lotnictwa Cywilnego (rozporządzenie komisji UE nr 1321/2014¹², wymagania organizacyjne 147.A.100, part 147).

W oddziale był maksymalnie 1 uczeń z niepełnosprawnościami.

Liczebność oddziałów, do których uczęszczali uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera, wahała się od 23 do 33 uczniów w roku 2017/2018 i od 23 do 32 uczniów w roku 2018/2019¹³.

(akta kontroli str. 29; 32)

Zespół zatrudniał nauczycieli i specjalistów wspierających proces kształcenia specjalnego uczniów. Od roku szkolnego 2017/2018 w związku z rozpoczęciem w Zespole nauki przez uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera zatrudniono dodatkowego nauczyciela w zakresie pedagogiki specjalnej o specjalności oligofrenopedagog w celu współorganizowania kształcenia specjalnego ww. uczniów.

Proces kształcenia specjalnego wspierało 2 pedagogów. W poszczególnych latach objętych kontrolą zatrudniono od 3 do 4 ww. specjalistów¹⁴, którzy objęli łącznie od 1,52 do 2,25 etatów¹⁵.

---

¹² Rozporządzenie z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie ciągłej zdatości do lotu statków powietrznych oraz wyrobów lotniczych, części i wyposażenia, a także w sprawie zatwierdzeń udzielanych organizacjom i personelowi zaangażowania w takie zadanie (Dz.U.U.E.L.362.1 ze zm.).

¹³ Najmniej liczne klasy o kierunku technik mechanik lotniczy, najliczniejsze klasy o kierunku technik mechatronik.

¹⁴ W roku szkolnym 2016/2017 - 3 osoby, w roku szkolnym 2017/2018 – 3-4 osoby, w roku szkolnym 2018/2019 - 4 osoby.

¹⁵ W roku szkolnym 2016/2017 – 1,52 etatów, w roku szkolnym 2017/2018 – 1,52-1,82 etatów, w roku szkolnym 2018/2019 – 2,25 etatów.

W okresie objętym kontrolą zatrudnieni w Zespole specjaliści korzystali z możliwości doskonalenia swojej wiedzy i umiejętności.¹⁶

(akta kontroli str. 33-37)

Uczniom wybranym do kontroli nie zapewniono stałych miejsc w salach/pracowniach. Zajęcia rewalidacyjne oraz zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze odbywały się w salach lekcyjnych Zespołu. Ww. uczniom zapewniono możliwość wyciszenia i relaksu, jeśli była taka potrzeba.

Obowiązkowe zajęcia praktyczne realizowane były w podmiotach zewnętrznych: Centrum Kształcenia Praktycznego w Rzeszowie i Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka.

W Zespole funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w formie gabinetu higienistki szkolnej.

W roku szkolnym 2018/2019 zajęcia rewalidacyjne oraz dydaktyczno-wyrównawcze uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera zaplanowano głównie w godzinach popołudniowych (około 14-16), po zajęciach przewidzianych w planie zajęć edukacyjnych (wyjątki: zajęcia rewalidacyjne dla jednego ucznia zaplanowano od 6.45 do 7.45, drugiego ucznia od 12.25 do 14.25, trzeciego od 16.20 do 18.20).

Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że:

- uczniowie ze spektrum autyzmu kształcą się na różnych poziomach edukacyjnych, w różnych klasach, a zajęcia odbywają się wspólnie,
- uczniowie nie mogą odbywać zajęć rewalidacyjnych oraz dydaktyczno-wyrównawczych w czasie przewidzianym w planie lekcji zajęć dla klas, w których się uczą,
- nauczyciel prowadzący zajęcia rewalidacyjne nie jest etatowym pracownikiem szkoły, co wiąże się z koniecznością dopasowania godzin zajęć do czasu nauczyciela.

Ww. ograniczenia spowodowały, że nie we wszystkich przypadkach udało się zaplanować zajęcia rewalidacyjne oraz dydaktyczno-wyrównawcze w optymalnych dla ucznia godzinach, np.:

- uczeń A.C. w środę uczestniczył w zajęciach lekcyjnych od 7.10 do 14.00 (8 lekcji), następnie czekał do 14.55 na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, które trwały do 15.40, i znów czekał do 16.20 na zajęcia rewalidacyjne, które trwały do 18.20,
- uczeń A.B. w poniedziałek rozpoczynał zajęcia rewalidacją od 6.45 do 7.45, następnie czekał do 8.30 na zajęcia lekcyjne, które trwały do 15.40 (8 lekcji) i następnie uczestniczył w dalszej części zajęć rewalidacyjnych od 15.45 do 16.45.

Należy podkreślić, iż przepis art. 110 ust. 4 ustawy - Prawo oświatowe, zobowiązuje dyrektora szkoły do uwzględnienia zasad ochrony zdrowia i higieny pracy przy ustalaniu tygodniowego rozkładu zajęć. Dotyczy to wymogu równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. „Okienka” dla ucznia są niedopuszczalne. Określa to §4 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

Ponadto Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że:

- zamiany w planie lekcji są publikowane z wyprzedzeniem na stronie internetowej szkoły, w e-dzienniku oraz na tablicy ogłoszeń. Oprócz tego w przypadku nagłych nieobecności nauczycieli, nauczyciel mający zastępstwo informuje o tym klasę, przy

---

¹⁶ Np. nauczyciel posiadający kwalifikacje z oligofrenopedagogiki w 2018 r. ukończył studia podyplomowe w zakresie „Spektrum autyzmu – diagnoza, terapia i edukacja”, pedagogzy szkolni brali udział m. in. w szkoleniach w Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli, konferencji „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole”, spotkaniach Zespołu Samokształceniowego Pedagogów Szkolnych w poradni pedagogiczno-psychologicznej.

czym zastępstwo odbywa się zawsze w sali, w której miała odbyć się planowo lekcja,

- w przypadku uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera nie stwierdzono nieobecności uczniów na lekcjach z powodu zmiany planu lekcji, zastępstwa.

(akta kontroli str. 38-43)

1.3.

Dla każdego ucznia objętego badaniem opracowano terminowo IPET, który podpisali nauczyciele i pedagog Zespołu, a także specjalista do pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Dyrektor Zespołu zarządzeniami powoływał zespoły ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej (zespoły wsparcia), których zadaniem była opieka nad poszczególnymi uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera.

Wicedyrektor Zespołu wyjaśniła, że:

- w Technikum powoływano zespół wsparcia ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia, na czas nieokreślony,

- w skład zespołu wsparcia wchodzi: pedagog jako przewodniczący zespołu wsparcia, wychowawca klasy jako koordynator prac zespołu wsparcia oraz nauczyciele uczący ucznia i nauczyciele posiadający kwalifikacje z zakresu pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych,

- zadaniem zespołu wsparcia jest opracowanie IPET i WOPFU ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a następnie realizacja tego planu,

- spotkania zespołu wsparcia odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym, spotkania zespołu wsparcia zwołuje Dyrektor Zespołu.

(akta kontroli str. 44-52)

W następujących przypadkach w IPET nie zaplanowano wszystkich zalecanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego form i rodzajów wsparcia:

1) dla ucznia K.P. w IPET (opracowanym 19 września 2018 r.) zaplanowano jedynie zajęcia rewalidacyjne - nie zaplanowano wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej zalecanej w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego z 19 czerwca 2018 r., w formie:

a) zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, ukierunkowanych na doskonalenie:

- czytania, w aspekcie płynności i umiejętności pracy z tekstem,

- pisania pod względem ortograficznym i graficznym,

b) zajęć rozwijających zainteresowania czynnościami praktycznymi, umiejętnościami przygotowującymi do nauki zawodu,

c) zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne ukierunkowanych m. in. na przyswojenie zasad i norm społecznych: utrwalanie społecznie pożądanых zachowań; kształtowanie umiejętności współpracy w zespole; wzmacnianie poczucia własnej wartości, modyfikowanie wzorców zachowań oraz ukazywanie innych, alternatywnych i adekwatnych do własnych możliwości intelektualnych i potrzeb psychofizycznych, na kolejnych etapach rozwoju psychicznego.

Zgodnie z art. 68 ust. 10 ustawy – Prawo oświatowe dyrektor odpowiada za realizację zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia.

Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że zespół wsparcia opracowujący IPET dla ucznia K.P., po dokonaniu WOPFU, zdecydował, że uczeń nie wymaga w bieżącym czasie uczestnictwa w ww. dodatkowych:

- zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, ponieważ doskonalenie tych umiejętności będzie realizowane w bieżącej pracy na lekcji języka polskiego;

- zajęciach rozwijających zainteresowania, ponieważ umiejętności te uczeń będzie rozwijał uczestnicząc w lekcjach przedmiotów zawodowych;

- zajęciach rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne, ponieważ umiejętności te będą ćwiczone przez ucznia na zajęciach rewalidacyjnych.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z 19 czerwca 2018 r., w ramach wsparcia ucznia K.P., przewidywało zarówno zajęcia rewalidacyjne (na stymulowania zdolności poznawczych, komunikacyjnych oraz kształtowania kompetencji społeczno-emocjonalnych), jak i zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Ponadto wskazane w WOPFU trudności ucznia K.P. dotyczą w dominującej części kompetencji emocjonalno-społecznych;

2) dla ucznia A.B. w IPET (opracowanym 27 września 2017 r.) nie zaplanowano wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej zalecanej w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego z 6 września 2017 r., w formie:

a) zajęć socjoterapeutycznych dla lepszego poznania i przyswojenia zasad i norm społecznych,

b) zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego.

c) zajęć rozwijających zainteresowania czynnościami praktycznymi, umiejętnościami konstruktorskimi, technicznymi przygotowującymi do nauki zawodu.

Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że zespół wsparcia opracowujący IPET dla ucznia A.B., po dokonaniu WOPFU, zdecydował, że uczeń nie wymaga w bieżącym czasie uczestnictwa w ww. dodatkowych:

- zajęciach socjoterapeutycznych, ponieważ uczeń bardzo dobrze radzi sobie obecnie z relacjami rówieśniczymi i kompetencjami społecznymi;
- zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, ponieważ aktualnie umiejętności i możliwości ucznia są wystarczające, a pomoc uczniowi jest udzielana w bieżącej pracy na lekcjach języka polskiego;
- zajęciach rozwijających zainteresowania, ponieważ zespół wsparcia uznał, że te umiejętności uczeń będzie rozwijał uczestnicząc w lekcjach przedmiotów zawodowych.

Wskazane w WOPFU (zawartej w ww. IPET) trudności ucznia A.B. dotyczą m. in.:

- obniżonej możliwości rozumienia sytuacji społecznych, napięcia emocjonalnego i niepokoju w sytuacjach interpersonalnych, obniżonej możliwości rozumienia sytuacji społecznych,
- czytania w wolnym tempie, częściowego rozumienia treści tekstów i poleceń, pisma mało czytelnego z błędami, trudności w obliczeniach matematycznych, zwłaszcza w zadaniach wymagających niekonwencjonalnych rozwiązań;

3) dla ucznia K.D. w IPET (opracowanym 29 września 2017 r.) nie zaplanowano wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej zalecanej w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego z 8 września 2017 r., w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych usprawniających funkcję percepcyjno-motoryczną oraz doskonalące techniki szkolne.

Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że zespół wsparcia opracowujący IPET dla ucznia, po dokonaniu WOPFU, zdecydował, że uczeń nie wymaga w bieżącym czasie uczestnictwa w ww. dodatkowych zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, ponieważ umiejętności te będą ćwiczone przez ucznia już na zajęciach rewalidacyjnych.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z 18 sierpnia 2017 r., przewidywało zarówno zajęcia rewalidacyjne (m. in. ćwiczenia ogólnorozwojowe stymulujące procesy poznawcze, sprawność manualną i grafomotoryczną, doskonalenie funkcji słuchowo-językowych), jak i zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze usprawniające funkcje percepcyjno-motoryczne oraz doskonalenie technik szkolnych. Ponadto wskazane w WOPFU trudności ucznia dotyczyły m. in. nadwrażliwości słuchowej, pracy w bardzo wolnym tempie grafomotorycznym.

Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że ilość zajęć lekcyjnych wszystkich ww. uczniów jest bardzo duża dlatego zespoły wsparcia postanowiły realizować zalecenia w bieżącej pracy z uczniami i uznały, że na ten moment edukacji nie ma potrzeby organizować uczniom dodatkowych godzin zajęć, które ograniczają ich czas na odpoczynek.

(akta kontroli str. 53-82)

Z informacji przedstawionych przez wychowawców klas, do których uczęszczali uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera, wynika, że rodzice ww. uczniów:

- byli każdorazowo zawiadamiani o posiedzeniach zespołu wsparcia, w 1 przypadku (25%) rodzice ucznia byli zawiadamiani pisemnie i telefonicznie, w pozostałych przypadkach (75%) wyłącznie telefonicznie,
- otrzymywali informację o przyznanych formach wsparcia,
- w 1 przypadku (25%) rodzice ucznia otrzymali kopię IPET, w pozostałych (75%) nie otrzymali kopii IPET. Wychowawcy 2 uczniów wyjaśnili, że nie zostali poinformowani o tym, że dokumentację można kserować, wnosząc poza teren szkoły, w związku z tym rodzice nie otrzymali kopii IPET

Dyrektor szkoły ma obowiązek zawiadamiać pisemnie, w sposób przyjęty w danej szkole, rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania zespołu wsparcia i możliwości uczestnictwa w tym spotkaniu, a rodzice uczniów otrzymują kopię IPET.

Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że:

- rodzice uczniów byli skutecznie powiadamiani o terminach spotkań zespołu wsparcia w formie pisemnej (przez dziennik elektroniczny) lub telefonicznie,
- wychowawcy klas ww. uczniów (koordynatorzy zespołu wsparcia) informowali rodziców o przyjętych ustaleniach zespołu wsparcia zapisanych w IPET, ale nie dostarczali rodzicom kopii IPET, rodzice ucznia K.D. otrzymali taką kopię. Niektórzy rodzice byli obecni na posiedzeniach zespołu wsparcia i współtworzyli IPET (rodzice uczniów K.P., A.C., K.D.).

Uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera wybrani do kontroli nie otrzymywali kolejnych orzeczeń z poradni psychologiczno-pedagogicznych, np. o potrzebie indywidualnego nauczania, w związku z tym nie dokonywano z tego względu, aktualizacji IPET.

(akta kontroli str. 83-87)

1.4

W roku szkolnym 2017/2018 dla każdego z trzech uczniów oraz w roku szkolnym 2018/2019 dla każdego z czterech uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera w IPET zaplanowano po 2 godziny, po 60 minut zajęć rewalidacyjnych tygodniowo.

W roku szkolnym 2017/2018 w stosunku do poszczególnych uczniów zaplanowano zrealizowanie zajęć rewalidacyjnych w wymiarze: uczeń A.B. - 41 godz.; uczeń A.C. - 17 godz.; uczeń K.D. - 28 godz. Poszczególni uczniowie uczestniczyli w następującej ilości zajęć: uczeń A.B. - 35 godz.; uczeń A.C. - 14 godz.; uczeń K.D. - 27 godz.

W roku szkolnym 2018/2019 (do dnia 13 czerwca) w stosunku do poszczególnych uczniów zaplanowano zrealizowanie zajęć rewalidacyjnych w wymiarze: uczeń A.B. - 62 godz.; uczeń A.C. - 65 godz.; uczeń K.D. - 63 godz. oraz uczeń K.P. - 69 godz. Poszczególni uczniowie uczestniczyli w następującej ilości zajęć: uczeń A.B. - 60 godz.; uczeń A.C. - 22 godz.; uczeń K.D. - 60 godz.; uczeń K.P. - 68 godz.

(akta kontroli str. 53-80; 88-95; 96-190)

Wyjaśniając niezrealizowania w roku szkolnym 2017/2018 w wielkościach zaplanowanych w IPET zajęć rewalidacyjnych z uczniami z autyzmem i zespołem

Aspergera, dyrektor Zespołu podał, iż uczniowie nie odbyli wymaganej ilości zajęć rewalidacyjnych ze względu na częste nieobecności nauczyciela odpowiedzialnego za ich prowadzenie. Nauczycielka była nieobecna z przyczyn usprawiedliwionych, a od maja 2018 r. również z przyczyn nieusprawiedliwionych, co skutkowało dyscyplinarnym rozwiązaniem umowy o pracę w dniu 15.05.2018 r. Nowy nauczyciel odpowiedzialny za prowadzenie zajęć rewalidacyjnych został przez Zespół zatrudniony od 28.05.2018 r.

Niższa ilość zajęć zrealizowanych przez ucznia A.C. w roku szkolnym 2018/2019 była spowodowana nieobecnościami na zajęciach rewalidacyjnych, nie podejmowania współpracy z nauczycielem pomimo dużego zaangażowania ze strony nauczyciela. Przyczyną takiej postawy ucznia, w ocenie dyrektora Zespołu, może być fakt późnego zdiagnozowania autyzmu i zespołu Aspergera, tj. w wieku 17 lat i nie wdrożenia do specjalistycznych zajęć rewalidacyjnych.

(akta kontroli str. 191-193)

Analiza zapisów w dziennikach zajęć prowadzonych dla zajęć rewalidacyjnych w roku szkolnym 2017/2018 wykazała, iż:

- w dziennikach uczniów: A.B; A.C. i K.D. zaplanowano przeprowadzenie zajęć rewalidacyjnych w wymiarze tygodniowym 2 godzin, po 45 minut;
- przerwa w prowadzeniu zajęć rewalidacyjnych dla ucznia A.C. trwała od 21.12.2017 r. do 6.06.2018 r.;
- przerwy w prowadzeniu zajęć rewalidacyjnych dla ucznia K.D. trwały od 3.11 do 1.12.2017 r. i od 13.03 do 29.05.2018 r.;
- w dzienniku ucznia A.B. zapisano, iż zajęcia rewalidacyjne będą odbywać się w czwartki, w godz. od 7¹⁰ do 7⁵⁵ i od 8⁰⁰ do 8⁴⁵. Zajęcia odbywały się w wymiarze godziny dziennie oraz w inne dni niż czwartki. Przykładowo zajęcia odbywały się w dniach: 11.10 (środa); 17.10 (wtorek); 18.10 (środa) 31.10 (wtorek) 2017 r. Stwierdzono, iż w dwóch przypadkach zajęcia odbyły się w ilości jednej godziny w tygodniu, tj.: 11.10 (wcześniejsze zajęcia odbyły się 6.10 zaś następne 17.10); 31.10 (wcześniejsze zajęcia odbyły się 26.10, następne 7.11.2017 r.);
- w dzienniku ucznia K.D zapisano, iż zajęcia rewalidacyjne będą odbywać się w wtorki, w godz. 8⁰⁰ do 8⁴⁵ oraz od 14⁰⁵ do 14⁵⁰. Większość zajęć odbywało się w wymiarze godziny dziennie oraz w inne dni niż czwartki. Przykładowo pierwsze trzy zajęcia odbywały się w dniach: 6.10 (piątek); 11.10 (środa) i 13.10 (piątek).

(akta kontroli str. 96-131)

W powyższych sprawach, Dyrektor Zespołu wyjaśnił, iż w roku szkolnym 2017/2018 zajęcia rewalidacyjne dla uczniów A.B., A.C. i K.D. zostały zaplanowane w wymiarze 2 godzin zegarowych tygodniowo. Do dokumentowania zajęć służył dziennik elektroniczny nazwany „dziennikiem zajęć innych”, w którym godziny odbywania zajęć automatycznie zaprogramowane były jako godziny lekcyjne. Nauczyciel prowadzący zajęcia rewalidacyjne nie skorzystał z możliwości zapisania godzin zegarowych lub nie potrafił tego zrobić. Dopiero od drugiej połowy roku szkolnego 2017/2018 funkcjonował „dziennik zajęć rewalidacyjno-wychowawczych”, w którym łatwiej było precyzyjnie wpisywać czas zajęć.

W roku szkolnym 2017/2018 zajęcia rewalidacyjne dla uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera odbywały się w Technikum po raz pierwszy. Wcześniej do Zespołu nie uczęszczali tacy uczniowie. W Zespole nie było nauczyciela, który miałby uprawnienia do prowadzenia takich zajęć. Zatrudniono nauczycielkę posiadającą stosowne uprawnienia. Ze względu na częste odwoływanie zajęć przez

prowadzącą zajęcia rewalidacyjne lub zgłaszanie nieobecności w pracy, zezwolono na odpracowywanie ich w innym, niż w zaplanowanym terminie. Zajęcia te mogły być również podzielone na godzinne zajęcia. Dodatkowo w trakcie roku szkolnego kilkakrotnie zmieniał się plan lekcji, co powodowało konieczność dostosowania godzin zajęć rewalidacyjnych do planu zajęć ucznia. Nauczycielka powinna wpisać ustalone na nowo godziny zajęć ale nie zrobiła tego.

(akta kontroli str. 194-195)

W dziennikach zajęć rewalidacyjnych prowadzonych w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 nie było zapisów o przeprowadzeniu kontroli tych dzienników przez dyrektora Zespołu lub osobę upoważnioną.

(akta kontroli str. 96-190)

W związku z powyższym, Dyrektor Zespołu wyjaśnił, iż w planie nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2017/2018 nie zaplanowano kontroli dokumentacji dotyczącej zajęć rewalidacyjnych. Od początku roku szkolnego dyrekcja, jak i pedagodzy i nauczyciele intensywnie uczyli się postępowania w sytuacji, gdy do Technikum zaczęli uczęszczać uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera. W roku szkolnym 2018/2019 kontrola dokumentacji zajęć rewalidacyjnych odbędzie się po zakończeniu roku.

(akta kontroli str. 194-195)

W roku szkolnym 2017/2018, dla uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera w ramach pomocy w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, w IPET zaplanowano: dla ucznia A.B. – matematyka/po godz. tygodniowo; dla ucznia A.C – matematyka i język polski/po godz. tygodniowo; dla ucznia K.D. – matematyka/godz. tygodniowo.

W roku szkolnym 2017/2018 z matematyki zorganizowano 29 godzinnych zajęć z wyżej wymienionymi uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera, z czego 5 zajęć zorganizowano w I półroczu zaś 24 w II półroczu roku szkolnego. Pierwsze zajęcia odbyły się w dniu 26.10.2017 r.

Z języka polskiego dla ucznia A.C. zorganizowano 7 godzinnych zajęć, z czego 3 zajęcia w I półroczu oraz 4 w II półroczu roku szkolnego 2017/2018. Pierwsze zajęcia zostały zorganizowane w dniu 14.12.2017 r.

(akta kontroli str. 53-80; 196-218)

W sprawie realizacji zajęć dydaktyczno-wyrównawczych w roku szkolnym 2017/2018 z matematyki dla uczniów A.B., A.C. i K.D. Dyrektor Zespołu wyjaśnił, iż odbywały się one w wymiarze 0,5 godziny tygodniowo. Wymiar godzin nie był wystarczający dla tych uczniów, ponieważ każdy z tych uczniów wymaga indywidualnego podejścia, każdy wymaga innego czasu na opanowanie materiału, nauczyciel w czasie jednych zajęć realizuje różny materiał dla każdego z uczniów. Ponadto od 22 stycznia 2018 r. nie było możliwości (po zmianie podziału godzin) ustalenia terminów zajęć, aby wszyscy uczniowie mogli w nich wziąć udział.

Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego dla ucznia A. C. odbywały się w wymiarze 0,5 godziny tygodniowo. Organizacja zajęć była utrudniona ze względu na brak przekonania ucznia co do sensu odbywania zajęć, unikania i braku motywacji do pracy. Uczeń zgłosił się na zajęcia od grudnia 2017 r. Odbyte zajęcia wystarczyły do uzyskania na koniec roku szkolnego oceny pozytywnej, jednak nie przyczyniły się do wyrobienia zdolności samodzielnego przygotowywania notatek lub przygotowywania się do lekcji.

(akta kontroli str. 252-254)

W roku szkolnym 2018/2019, dla uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera w ramach pomocy w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, w IPET zaplanowano: dla ucznia A.B. – matematyka i język angielski/po godz. tygodniowo; dla ucznia A.C – matematyka i język polski/po godz. tygodniowo; dla ucznia K.D. – matematyka i język angielski/po godz. tygodniowo.

W roku szkolnym 2018/2019 z matematyki zorganizowano 12 godzinnych zajęć z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera, z czego 7 zajęć zorganizowano w I półroczu, a 5 w II półroczu roku szkolnego. Pierwsze zajęcia odbyły się w dniu 14.11.2018 r.

Z języka polskiego zorganizowano 14 godzinnych zajęć, w tym 8 zajęć w I półroczu oraz 6 w II półroczu roku szkolnego 2018/2019. Pierwsze zajęcia odbyły się w dniu 19.11.2018 r.

Z języka angielskiego zorganizowano 13 godzinnych zajęć, z czego 5 zajęć w I półroczu oraz 8 w II półroczu roku szkolnego 2018/2019. Pierwsze zajęcia zostały zorganizowane w dniu 15.11.2018 r.

(akta kontroli str. 53-80; 219-251)

W sprawie realizacji zajęć dydaktyczno-wyrównawczych w roku szkolnym 2018/2019 Dyrektor Zespołu wyjaśnił, iż odbywały się one w wymiarze 0,5 godziny tygodniowo. Wymiar zajęć prowadzonych jednocześnie dla więcej niż jednego ucznia był niewystarczający. Uczniowie realizują różny materiał przewidziany w programie nauczania. Każdy z uczniów wymaga indywidualnego podejścia. W przypadku zajęć z języka angielskiego uczniowie są na różnych poziomach umiejętności językowych.

W przypadku ucznia A.C. i realizowanych przez niego zajęć z języka polskiego w roku szkolnym 2018/2019 występowały takie same problemy, jak w roku poprzednim.

(akta kontroli str. 252-254)

W dziennikach zajęć dydaktyczno-wyrównawczych prowadzonych z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 nie było zapisów o przeprowadzeniu kontroli tych dzienników przez dyrektora Zespołu lub osobę upoważnioną.

W powyższej sprawie Dyrektor Zespołu wyjaśnił, iż kontrola dzienników zajęć dydaktyczno-wyrównawczych nie była w latach 2017-2019 przedmiotem nadzoru. Dzienniki te są dokumentem potwierdzającym wykonanie pracy przez nauczyciela i stanowią podstawę naliczenia wynagrodzenia wobec tego były przeglądane raz w miesiącu. Nie było uwag do prowadzenia tych dzienników, dlatego nie zostało to wpisane w dokumentację Szkoły.

(akta kontroli str. 196-251; 252-254)

W I półroczu roku szkolnego 2018/2019, dla ucznia K.P. z autyzmem i zespołem Aspergera nie były zaplanowane dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze. W dniu 19.01.2019 r. w ramach oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej, Zespół (wsparcia) zalecił prowadzenie z uczniem dodatkowych zajęć z matematyki, które nie zostały zrealizowane.

W powyższej sprawie, dyrektor Zespołu wyjaśnił, iż zwrócił się do organu prowadzącego z wnioskiem o zajęcia indywidualne z matematyki w wymiarze 1 godziny tygodniowo dla ucznia K.P. w II półroczu roku szkolnego 2018/2019. Organ prowadzący przyznał uczniowi zajęcia z matematyki w grupie 4 uczniów (każdy z zespołem Aspergera), w wymiarze pół godziny tygodniowo. Uczeń klasy

pierwszej miałby być dołączony do grupy uczniów klasy drugiej. Dyrekcja, pedagog oraz nauczyciel matematyki uznali, że takie zajęcia mogą wpłynąć niekorzystnie na wyniki pracy z pozostałymi uczniami oraz, że nie będą korzystne dla samego ucznia. W związku z tym, uczeń K.P. nie uczestniczył w takich zajęciach.

(akta kontroli str. 75; 255-256)

Zajęcia rewalidacyjne oraz w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera prowadzone były przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje. Osoba prowadząca zajęcia rewalidacyjne ukończyła studia podyplomowe w zakresie oligofrenopedagogiki oraz w zakresie spektrum autyzmu – diagnoza, terapia i edukacja. Odbyła również kurs kwalifikacyjny w zakresie terapii pedagogicznej.

W okresie objętym kontrolą, w Zespole nie zatrudniano dodatkowo nauczycieli wspomagających, z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej. Rodzice uczniów z spektrum autyzmu uczestniczyli w spotkaniach zespołu tworzącego IPET, wywiadówkach i konsultacjach z pedagogiem szkolnym. Wychowawcy klas do których uczęszczali uczniowie często kontaktowali się z rodzicami telefonicznie np. ze względu na trudny dojazd i jego koszty, obowiązki pracownicze rodziców.

(akta kontroli str. 33-37)

1.5

W Technikum, w latach szkolnych 2017/2018 (dla trzech uczniów) i 2018/2019 (dla czterech uczniów), Zespoły opracowujące IPET dla uczniów ze spektrum autyzmu dokonywały wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczniów na podstawie ocen efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej (dalej: „oceny”):

- w roku szkolnym 2017/2018 dla: ucznia A.C. w dniach 9.11.2017 r. i 21.06.2018 r.; ucznia A.B. w dniach 27.09.2017 r. i 21.06.2018 r.; ucznia K.D. w dniach 27.09.2017 r. i 21.06.2018 r.,

- w roku szkolnym 2018/2019 dla: ucznia A.C. w dniach 11.01 i 14.06.2019 r.; ucznia A.B. w dniach 11.01 i 17.06.2019 r.; ucznia K.D. w dniu 11.01 i 18.06.2019 r.; ucznia K.P. w dniach 11.01 i 14.06.2019 r.

Sporządzone przez Zespoły oceny zawierały zapisy dotyczące m.in. wnioskowania nauczyciela matematyki o indywidualne zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z tego przedmiotu dla trzech uczniów, kontynuacji bądź zaprzestania prowadzenia zajęć dodatkowych z języka angielskiego lub języka polskiego z niektórymi uczniami. Oceny dokonane przez Zespoły opracowujące IPET za rok szkolny 2018/2019 zawierały zapisy dotyczące efektów udzielanej ocenianemu uczniowi oraz zalecenia odnośnie dalszej pracy z uczniem.

Osoba prowadząca zajęcia rewalidacyjne z ucznia ze spektrum autyzmu sporządzała pisemne sprawozdania zawierające opis efektów oddziaływania pracy z uczniem oraz wnioski co do dalszej pracy rewalidacyjnej.

Arkusze ocen były podpisywane przez dyrektora lub zastępcę dyrektora Zespołu.

(akta kontroli str. 53-80; 257-264)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zespół (wsparcia) w opracowanych IPET dla 3 uczniów (75% badanej próby) nie zaplanował wszystkich form i rodzajów wsparcia, w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zalecanych przez poradnię psychologiczno-

pedagogiczne w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, co było niezgodne z § 6 ust. 4 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym*¹⁷.

2. Dyrektor Zespołu nie zawiadamiał każdorazowo pisemnie rodziców uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera (75% badanej próby) o posiedzeniu Zespołu (wsparcia), co było niezgodne z § 6 ust. 11 wyżej cytowanego *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r.* które wskazuje, że rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń mają prawo uczestniczyć w spotkaniach zespołu, a także w opracowywaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu WOPFU. Dyrektor szkoły zawiadamia pisemnie, w sposób przyjęty w danej szkole, rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestnictwa w tym spotkaniu.
3. Rodzice 3 uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera nie otrzymali kopii IPET, co było niezgodne z § 6 ust. 12 wyżej cytowanego *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r.* który wskazuje, że rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń otrzymują kopię WOPFU i IPET.
4. Dla trzech uczniów Technikum ze spektrum autyzmu, w roku szkolnym 2017/2018 nie zapewniono możliwości realizacji zaplanowanych zajęć rewalidacyjnych (nieobecności nauczycieli, nieustalenie zastępstw).
5. Zajęcia wspierające zostały zaplanowane z naruszeniem zasad higieny pracy umysłowej. Było to prawdopodobnie jedną z przyczyn nieuczestniczenia w nich uczniów.
6. W roku szkolnym 2017/2018 dla trzech uczniów Technikum ze spektrum autyzmu wymiar czasowy godziny zajęć rewalidacyjnych wynosił 45 minut (godzina lekcyjna). Godzina zajęć rewalidacyjnych powinna wynosić 60 minut.

OCENA CZĄSTKOWA

Zapewnione zostały warunki do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych, wyrównawczych oraz praktycznej nauki zawodu.

W IPET dla 3 uczniów nie zostały zaplanowane wszystkie formy i rodzaje wsparcia zalecane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego.

W roku szkolnym 2017/2018 (do końca maja 2018 r.) z uczniami ze spektrum autyzmu nie były realizowane zajęcia rewalidacyjne w wymaganym wymiarze. Przyczyną takiego stanu było nierzetelne podejście do obowiązków zawodowych osoby zobowiązanej do zaplanowania i realizacji przedmiotowych zajęć. Sytuacja uległa zdecydowanej poprawie od czerwca 2018 r. i w roku szkolnym 2018/2019 po zmianie osoby prowadzącej zajęcia rewalidacyjne.

Rodzice uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera nie byli zawiadamiani o posiedzeniach zespołu wsparcia oraz nie otrzymywali kopii IPET.

---

¹⁷ Dz. U. poz. 1113 ze zm.

2. Działania podejmowane w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera

Opis stanu faktycznego

2.1

W roku szkolnym 2017/2018 wszyscy 3 uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera otrzymali promocje do II klasy Technikum pomimo, iż jeden uczeń otrzymał cztery zaś drugi jedną ocenę niedostateczną na I półrocze.

W roku szkolnym 2018/2019 trzech uczniów otrzymało promocje do klas wyższych. Uczniowie ci nie otrzymali ocen niedostatecznych na I półrocze. Jeden uczeń (A.C.) na półrocze otrzymał dwie oceny niedostateczne oraz otrzymał ocenę niedostateczną z matematyki na koniec roku. Będzie miał prawo przystąpić do egzaminu poprawkowego w sierpniu 2019 r.

Jako przyczyny trudności w nauce uczniów ze spektrum autyzmu wskazywano adaptację w nowym środowisku w początkowym okresie nauki w Technikum, wolniejsze tempo pracy, brak motywacji do systematycznej, bieżącej nauki, niską frekwencję na zajęciach lekcyjnych, rewalidacyjnych i wyrównawczych.

Wsparcie udzielone przez Zespół uczniom polegało na prowadzeniu z nimi zajęć rewalidacyjnych, dydaktyczno-wyrównawczych wybranych przedmiotów (matematyka, język polski, język angielski) oraz dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych predyspozycji każdego ucznia.

Efektom prowadzonych działań wspomagających uczniów ze spektrum autyzmu było uzyskanie promocji do następnych klas.

(akta kontroli str. 265)

Odnosząc się do zidentyfikowania zainteresowań lub uzdolnień uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera, dyrektor Zespołu podał, iż ze względu na specyficzne potrzeby edukacyjne, uczniowie podlegają obserwacji wychowawców, pedagogów oraz nauczycieli uczących w klasach. Przygotowując się do pracy z tymi uczniami wykorzystywane są doświadczenia i wiedza rodziców o możliwościach i zainteresowaniach swoich dzieci. Zdobyte w ten sposób informacje są wykorzystywane w celu umożliwienia uczniom realizowania swoich pasji na terenie Szkoły lub swoim otoczeniu. Uczniowie mogą liczyć na pomoc wychowawcy i nauczycieli. Szkoła nie organizuje dodatkowych zajęć dla tych uczniów. Rodzice sygnalizują, że uczniowie są obciążeni dużą ilością lekcji i zajęć dodatkowych. W okresie objętym kontrolą, u uczniów zaobserwowano, iż:

- ucznia A.B. udało się zainteresować wyjazdami turystycznymi w góry, z radością bierze w nich udział, dopytuje się o kolejne wyjazdy;
- uczeń A.C. – Jest członkiem Związku Strzeleckiego „Strzelec”. Zainteresowanie wojskiem jest wykorzystywane w Szkole: jest członkiem poczty sztandarowej, reprezentuje Szkołę na różnych uroczystościach, przygotowuje spotkanie swoich koleżanek i kolegów z przedstawicielem ZS „Strzelec”. Interesuje się fotografią, robi zdjęcia w trakcie uroczystości i imprez szkolnych, które są prezentowane na stronie internetowej Szkoły;
- uczeń K.D. interesuje się modelarstwem, ma dużą wiedzę na temat historii wojskowości, którą wykorzystuje do przygotowania prezentacji np. na lekcje historii, informatyki;
- K.P. jest uczniem Szkoły od roku szkolnego 2018/2019, nauczyciele obserwują i starają się poznać jego zainteresowania. Rodzice sygnalizują, że uczeń lubi majsterkować.

(akta kontroli str. 266-268)

2.2

W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 uczniowie Technikum z autyzmem i zespołem Aspergera nie realizowali praktyk zawodowych. Program kształcenia w klasach I i II Technikum, do których uczęszczali uczniowie nie przewidywał realizacji praktyk zawodowych. Uczniowie objęci badaniami nie przystępowali do egzaminów „częstkowych” w ramach wyodrębnionych kwalifikacji zawodowych, nie uzyskali również dodatkowych kwalifikacji (certyfikatów).

Średnia ocen z przedmiotów zawodowych w ramach kształcenia teoretycznego w latach szkolnych objętych kontrolą wynosiła odpowiednio: uczeń A.B. – 3,66 i 3,33; uczeń A.C. – 3,16 i 3,85; uczeń K.D. – 5,33 i 3,8. W roku szkolnym 2018/2019 uczeń K.P. uzyskał średnią ocen 3,33.

W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 nie było trudności w realizacji przez uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera zajęć związanych z nauką wybranego zawodu. Nie występowały sytuacje wymagające podjęcia przez Szkołę w tym zakresie działań wspomagających w stosunku do uczniów.

(akta kontroli str. 269)

W okresie objętym kontrolą, Zespół podpisał porozumienia z firmami na działania w ramach klas patronackich w zawodach technik mechanik, technik mechatronik i technik mechanik lotniczy. Podpisane zostały również porozumienia z lotniczymi organizacjami obsługowymi, na działania w ramach klas patronackich, w ramach RPO Województwa Podkarpackiego. W ramach patronatu uczniowie odbywają zajęcia praktyczne, praktyki ciągłe oraz staże w firmach. Programy nauczania dla poszczególnych zawodów opracowywane są wspólnie z technologami z tych firm zaś ich pracownicy realizują wybrane tematy z przedmiotów zawodowych. Przedstawiciele firm patronackich uczestniczą w wydarzeniach Zespołu, uczniowie zaś w ważnych wydarzeniach w firmach.

Na podstawie zawartych umów, uczniowie¹⁸ w zawodach technik mechanik lotniczy oraz technik awionik odbywają zajęcia praktyczne w Ośrodku Kształcenia Lotniczego Politechniki Rzeszowskiej i Aeroklubie Rzeszowskim. Uczniowie w zawodzie technik lotniskowych służb operacyjnych w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka.

Od roku szkolnego 2016/2017 Zespół w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy w Rzeszowie oraz firmą LINETECH S.A. oraz LOTAMS organizuje imprezę pod nazwą „Wystartuj z nami”. Wydarzenie ma charakter targów pracy. Organizowane jest cyklicznie, dwa razy w roku. W każdej z edycji brało udział od 20 do 25 firm z branży lotniczej. Absolwenci oraz uczniowie Zespołu mogą poznać oferty firm poszukujących pracowników oraz w Zespole odbyć rozmowę rekrutacyjną.

(akta kontroli str. 266-268)

2.3

Po rozpoczęciu w Technikum nauki przez pierwszych uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera zostało przeprowadzone szkolenie Rady Pedagogicznej na temat „Uczeń autystyczny w szkole”. W trakcie szkolenia została przekazana wiedza i praktyczne wskazówki do pracy z uczniami, nie tylko niepełnosprawnymi. Pozwoliło to również zwrócić uwagę na pierwsze symptomy omawianych zaburzeń i wskazywało konieczność podejmowania terapii.

Uczniowie ze spektrum autyzmu uczestniczą w klasowych imprezach integracyjnych (wycieczki, ogniska). Mają możliwość zapoznania się z obiektami szkolnymi, dowiedzenia się gdzie i u kogo szukać pomocy i wsparcia.

---

¹⁸ Nie objęci kontrolą NIK

Podczas nieobecności ucznia z autyzmem i zespołem Aspergera, wychowawca i pedagog przeprowadzają godzinę wychowawczą na temat autyzmu, pomagając w ten sposób zrozumieć zachowanie kolegi autystycznego. Udzielane są porady jak należy się zachować w stosunku do kolegów. Prosi się uczniów o współpracę w sytuacjach trudnych.

(akta kontroli str. 266-268)

2.4

W ramach oceny funkcjonowania uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera oraz oceny skuteczności udzielanego im wsparcia osoby udzielające wyjaśnień¹⁹ podkreślili, iż uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera są w Technikum na wstępnym etapie kształcenia, zarówno ogólnego jak i zawodowego.

Nauczyciel matematyki podkreślał, iż prowadzenie dodatkowych zajęć w grupie 2-3 uczniów realizujących różne treści programowe (klasy o różnych specjalnościach) niekorzystnie wpływa na osiągnięcie pozytywnych efektów nauczania. Uczniowie zdecydowanie różnią się charakterami i podejściem do obowiązków szkolnych. Sytuacje takie uzasadniają celowość zorganizowania dla każdego ucznia zajęć indywidualnych i większym wymiarze godzinowym.

Udzielający wyjaśnień podkreślili, iż tworzenie i realizacja IPET dla uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera stwarzało problemy w chwili rozpoczęcia przez nich nauki w Technikum. Po raz pierwszy IPET jest opracowywany na podstawie zapisów orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wynikach nauczania w poprzednim okresie edukacyjnym oraz na uwagach i opiniach rodziców. Rozpoznanie i poszerzanie wiedzy o mocnych i słabych stronach ucznia, jego predyspozycjach zawodowych następuje po zrealizowaniu kolejnych etapów nauczania. Zdobyta wiedza oraz doświadczenie pozwala na efektywne dostosowanie metod pracy z tymi uczniami oraz skali wymagań skierowanych do nich.

W ocenie osób składających wyjaśnienia funkcjonowanie uczniów ze spektrum autyzmu nie jest powodem problemów w ich relacjach z kolegami z klasy. Uczniowie ci są akceptowani, a ewentualne izolowanie się w niektórych sytuacjach wynika raczej z ich inicjatywy.

Odnosząc się do trudności w pracy terapeutycznej z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera wskazywano na potrzebę zwiększenia zajęć dodatkowych i nakierowanie ich na indywidualny charakter. Trudnością w prowadzeniu zajęć rewalidacyjnych jest dostosowanie terminów i godzin zajęć dogodnych dla uczniów. Związane jest to z brakiem specjalnej sali dla prowadzenia takich zajęć oraz dużym „obłożeniem” pomieszczeń dydaktycznych Zespołu. Dostrzegano także sytuacje takie mogą wynikać z poszukiwaniem oszczędności w oświacie również w tym obszarze.

Oceniając szanse na integrację społeczną uczniów ze spektrum autyzmu podkreślano, iż w przypadku trzech z nich są one znaczne. Czwarty z uczniów został zdiagnozowany stosunkowo późno, nie uczestniczy w zajęciach terapeutycznych. W związku z tym jego szanse na integrację ze społeczeństwem należy ocenić jako ograniczone. Zwracano uwagę, iż każdy z uczniów posiada swoją osobowość. Jako indywidualiści często sami, świadomie tworzą barierę

---

¹⁹ Kierownik Szkolenia Praktycznego; Doradca Zawodowy; Nauczyciel Zajęć Rewalidacyjnych; Nauczyciel Matematyki; Nauczyciel Języka Polskiego

izolacji z otoczeniem, rówieśnikami. W takich sytuacjach nie należy ukrywać takich osób, którzy często są otaczani swego rodzaju opieką ze strony rówieśników. Koniecznym jest tworzenie w przyszłym zakładzie pracy grup wsparcia. Jest przeszkolona osoba reagująca i pomagająca w trudnych sytuacjach osobie ze spektrum autyzmu. Dostosowanie warunków egzaminacyjnych, maturalnych do możliwości osób z autyzmem pozwoli na osiągnięcie zadowalającego wyniku, a tym samym na realizację ścieżki zawodowej. Zagrożeniem dla integracji społecznej osób autystycznych jest niska świadomość i mała wiedza społeczeństwa na temat spektrum autyzmu.

W zakresie przyszłej pracy zawodowej, uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera mają duże szanse na spełnienie swoich aspiracji zawodowych. Związane to może być ze stanowiskami pracy, gdzie będą mieli ściśle określone zadania, wymagające powtarzalności wykonywanych czynności i zachowania określonych reguł i procedur. Zagrożeniem może być praca w środowisku charakteryzującym się dynamicznymi zmianami, wymagającymi kreatywności i samodzielnego podejmowania decyzji.

(akta kontroli str. 270-283)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie podejmowane przez Zespół działania w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. W opracowywanych dla uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera IPET, zaplanowanie w ramach rewalidacji i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wszystkich form i rodzajów wsparcia zalecanych w orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznych o potrzebie kształcenia specjalnego.
2. Pisemne zawiadomienie rodziców uczniów ze spektrum autyzmu lub pełnoletniego ucznia o terminach spotkań zespołu wsparcia i możliwości uczestnictwa w spotkaniach.
3. Przekazywanie rodzicom lub pełnoletniemu uczniowi kopii IPET.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 7/08/2019 r.

Kontrolerzy
Paweł Adamski
Doradca prawny

/-/

Marek Sikora
Starszy inspektor k.p.

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/